

Helyi lakosok percepciói a sportesemény hatásairól: egy kérdőív bemutatása

Local residents' perceptions of the impacts of a sporting event: an introduction to a survey instrument

Polcsik Balázs^{1,2}, Perényi Szilvia³

¹ Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem Sporttudományok Doktori Iskola

² Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Testnevelési és Sporttudományi Intézet

³ Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem Sportmenedzsment Tanszék

Absztrakt: A tanulmány célja egy olyan kérdőív bemutatása, amely a helyi lakosok véleményét méri az UEFA labdarúgó Európa-bajnokság (Euro 2020) hatásairól. A mérőeszköz a korábbi nemzetközi kutatásokban már használt kérdőívek állításainak hazai környezetben történő adaptációjaként került fejlesztésre. A sportesemény előtti mintán (N1=1003) főkomponens analízis, míg a rendezvény utáni mintán (N2=1002) megerősítő faktoranalízis került alkalmazásra. Az eredmények többdimenziós skálát mutattak. A kérdőív 19 állításból állt, öt faktorra osztva: 1) gazdasági és turisztikai előnyök (5 item), 2) társadalmi interakciók (5 item), 3) közlekedési problémák (3 item), 4) biztonsági kockázatok (3 item), 5) gazdasági költségek (3 item). A kérdőív érvényesen és megbízhatóan méri a helyi lakosok véleményét az Euro 2020 hatással kapcsolatban az esemény előtt és után.

Kulcsszavak: kérdőív validálás, faktoranalízis, megbízhatóság, helyi lakosok véleménye, Euro 2020

Abstract: The aim of the study is to present a questionnaire that measures local residents' opinions on the impact of the UEFA European Football Championship (Euro 2020). The measurement tool was developed as an adaptation of the statements of questionnaires already used in previous international research in a domestic context. Principal component analysis was applied to the pre-sample (N1=1003) and confirmatory factor analysis to the post-event sample (N2=1002). Results showed a multidimensional scale. The questionnaire consisted of 19 items divided into five factors: 1) economic and tourism benefits (5 items), 2) social interactions (5 items), 3) traffic problems (3 items), 4) security risks (3 items), 5) economic costs (3 items). The questionnaire provides a valid and reliable measure of residents' perceptions of the impact of Euro 2020 before and after the event.

Keywords: questionnaire validation, factor analysis, reliability, residents, Euro 2020

Bevezetés

A sportesemények hatásainak vizsgálatán belül tudományos kérdéssé vált a sporteseményeket fogadó város lakosainak személyes, szubjektív véleménye a sporteseményekről és az azokhoz köthető hatásokról (Johnston és mtsai, 2023; Polcsik és Perényi, 2022). A sportesemények hatásainak vizsgálatával foglalkozó tanulmányokon belül, alkategóriaként az esemény helyszínénél szolgáló ország/város lakosainak percepciói kerültek feltárára (Polcsik és Perényi, 2022). A sportesemények

észlelt hatásaival kapcsolatos percepciók vizsgálatával a kutatások az egyénnek az eseményt megelőző várakozásairól, és az esemény alatt és után ténylegesen megszerzett tapasztalatairól adnak képet (Twynam és Johnston, 2004).

A sportesemények hatásainak mérésére számos eljárás került kidolgozásra (Keane és mtsai, 2019; Perényi és mtsai, 2023), azonban nincs standardizált és világszerte elfogadott elméleti keretrendszer a sportesemények észlelt hatásainak elemzéséhez (Kim és mtsai, 2015; Polcsik és Perényi, 2022; Taks és mtsai, 2020). Vannak példák a kérdőív-fejlesztés

folyamatának bemutatására különböző események és fogadó városok kontextusában (Kim és mtsai, 2015; Taks és mtsai, 2020), ugyanakkor kevés tanulmány ismertette (Helsen és mtsai, 2022; Oshimi és mtsai, 2021) az alkalmazott mérőeszköz megbízhatósági mutatóit olyan mintavételi eljárás során, amely a fogadó város helyi lakosainak véleményét reprezentatív mintán vizsgálta volna két különböző időpontban rögzített adatokkal.

Tekintettel arra, hogy Budapest a nemzetközi sporteseményekre pályázó városok körének elismert tagjává vált az elmúlt két évtized során, valamint a legtöbb Magyarországon megrendezett nemzetközi sportesemény helyszíne (Garamvölgyi és Dóczi, 2021), a helyi közösség véleményének ismerete is kiemelten fontossá vált.

Ezért jelen tanulmány célja, hogy bemutassa, milyen módon alkalmazhatók a nemzetközileg már használt, többdimenziós – pozitív és negatív hatásokat mérő – skálák állításai magyar viszonyokra adaptálva a budapesti lakosság percepcióinak mérésére az Euro 2020 budapesti mérkőzéseivel összefüggésben. Továbbá a kutatás bemutatja a skála elemzését és megbízhatósági mutatóit.

Szakirodalmi áttekintés

A nemzetközi sportesemények hatásai

A nagyszabású sportesemények hatásait különféle kategóriákba rendezve dokumentálták (Preuss és Solberg, 2006). A sportesemények hatásairól szóló szakirodalom általában megkülönbözteti a pozitív és a negatív hatásokat (Kim és mtsai, 2015).

A pozitív gazdasági hatások a kormány adóbevételeivel, a foglalkoztatás növekedésével, valamint a helyi vállalkozások számára nyújtott kedvezményekkel állnak összefüggésben (Kaplanidou és mtsai, 2013). A sportesemények szervezése kedvező hatással lehet a turizmusra, növelve a város nemzetközi ismertségét és imázsát (Mao és Huang, 2016; Zhou és Ap, 2009). A sportesemények az új infrastruktúrák és sportlétesítmények építésével hozzájárulhatnak a városfejlesztéshez (Davis, 2020; Horne, 2015). A kézzelfogható pozitív gazdasági hatások mellett a sportesemények számos immateriális előnyt is nyújthatnak (Kim és Walker, 2012; Taks és mtsai, 2020), mint például a helyi lakosok büszkeségének növekedése, új személyekkel való találkozás lehetőségei (Deery és Jago, 2010; Prayag és mtsai, 2013), valamint a nemzeti identitás érzése (Dóczi 2012). A korábbi kutatások által

azonosított pozitív hatások közé tartozik továbbá a közösségi összetartozás érzése (Waite, 2003; Zhou és Ap, 2009), valamint az esemény ideje alatt kialakuló ünnepi hangulat tapasztalata is (Preuss és Solberg, 2006; Waite, 2003).

A sporteseményekhez kapcsolódóan gyakran felmerülnek negatív következmények (Higham, 1999). Ezek közé tartoznak a gazdasági költségek, a forgalmi problémák és a biztonsági kockázatok (Kim és mtsai, 2015; Parra-Camacho és mtsai, 2018). A gazdasági költségekhez kapcsolódik a közpénzek helytelenül történő kezelése, az árak növekedése és az adók emelése, valamint az eseményekhez szükséges infrastruktúrák és létesítmények jövőbeli finanszírozása (Davis, 2020). További negatív hatás lehet a jelentős ingatlan- és bérleti díjak emelkedése (Vico és mtsai, 2019), a forgalomtorlódás és a parkolási nehézségek (Kim és mtsai, 2006; Zhou, 2010), a vandalizmus, a bűncselekmények számának esetleges növekedése, valamint a nem megfelelő nézői viselkedések (Deery és Jago, 2010; Kim és mtsai, 2006; Ohmann és mtsai, 2006). A nagyszabású sportesemények egyre népszerűbb célpontokká váltak a különféle terrorista fenyegetések számára (Klauser, 2013). A biztonsági kockázatok növekedése jelentős kihívásokat és többletköltségeket okozott az eseményszervezők számára (Ludvigsen, 2020).

A korábbi kutatásokban használt mérőeszközök és vizsgált dimenziói

A kutatási területen a kvantitatív kutatási módszerek dominálnak (Polcsik és Perényi, 2022). Széleskörben alkalmazott mintavételi technika a kérdőíves felmérés, amely helyszínen, telefonon és postai úton, valamint ezek kombinációjával valósult meg. A kérdőívek főként attitűdkérdéseket foglalmaztak meg, amelyeket gyakran kiegészítettek helyi érdekeltségű kérdésekkel. Az attitűd-skálák alkalmazásával az egyéni véleményeket vizsgálták a különböző hatásokkal kapcsolatban. A válaszadókat arra kérték, hogy jelezzék, mennyire értenek egyet azokkal az állításokkal, amelyek a sportesemények hatásaira vonatkoznak. A kérdőívek általában zárt kérdéseket tartalmaztak, amelyeket a megkérdezettek öt vagy hétfokú Likert-skálán értékelték.

A sportesemények észlelt hatásait elemző korábbi kutatások eltérő hatásokat vettek figyelembe; nincs egységes, standardizált mérési skála a hatások

értékelésére; a kérdőívek eltéréseket mutatnak a sportesemények sajátosságainak, releváns hatásainak és a kutatás célkitűzéseinek megfelelően (1. táblázat).

1. táblázat. Az észlelt hatások vizsgálatára használt kérdőívek jellemzői

Szerzők	Mérőeszközök jellemzői
Balduck és mtsai. (2011)	33 item, 7 faktor
Chen és Tian (2015)	23 item, 5 faktor
Kaplanidou és mtsai. (2013)	22 item, 7 faktor
Kim és mtsai. (2006)	19 item, 7 faktor
Kim és Petrick (2005)	33 item, 8 faktor
Kim és mtsai. (2015)	23 item, 6 faktor
Lorde és mtsai. (2011)	19 item, 7 faktor
Oshimi és mtsai. (2016)	21 item, 5 faktor
Parra-Camacho és mtsai. (2020)	31 item, 5 faktor
Vegara-Ferri és mtsai. (2021)	27 item, 5 faktor
Vetitnev és Bobina (2017)	21 item, 3 faktor
Zhou és Ap (2009)	20 item, 4 faktor

A korábban használt kérdőívek általában több dimenzióval rendelkeztek (2. táblázat). Azok a sportesemények észlelt hatásait elemezték, csoportosították és faktorokba rendezték a korábbi kutatások szerzői. A dimenziók nevei változóak voltak, bár gyakran több elem és faktor hasonló jelentéstartalommal bírt (3. táblázat).

Elemezték a gazdasági és turisztikai előnyöket (Balduck és mtsai, 2011; Kaplanidou és mtsai, 2013), amelyek a helyi üzletek lehetőségein keresztül potenciális gazdasági növekedéshez vezethetnek

(Kim és mtsai, 2015), hozzájárulhatnak a turizmus fejlődéséhez (Kaplanidou és mtsai, 2013; Vetitnev és Bobina, 2017) és a város imázsának építéséhez (Caiazza és Audretsch, 2015; Garbacz és mtsai, 2017; Oshimi és mtsai, 2016). A sportesemények által generált immateriális előnyök közé tartozik a házigazda közösség tagjai közötti összetartozás erősödése, valamint a büszkeség és a nemzeti identitás érzésének fokozódása (Helsen és mtsai, 2022; Mourão és mtsai, 2022).

2. táblázat. A sportesemények észlelt hatásainak gyakran kutatott dimenziói

Szerzők	Pozitív hatások		Negatív hatások		
	GTE	TI	KP	BK	GK
Al-Emadi és mtsai. (2017)	✓	✓	✓	✓	-
Balduck és mtsai. (2011)	✓	✓	✓	-	✓

Kaplandiou és mtsai. (2013)	✓	✓	-	-	-
Kim és mtsai. (2006)	✓	✓	✓	-	✓
Kim and Petrick (2005)	✓	✓	✓	-	✓
Kim és mtsai. (2015)	✓	✓	✓	✓	✓
Mao és Huang (2016)	-	✓	✓	-	✓
Oshimi és mtsai. (2016)	✓	✓	✓	-	-
Parra-Camacho és mtsai. (2020)	✓	✓	✓	✓	-
Prayag és mtsai. (2013)	✓	✓	✓	✓	✓
Vegara-Ferri és mtsai. (2021)	✓	✓	✓	✓	-
Vetitnev és Bobina (2017)	✓	-	-	-	✓

GTE: gazdasági és turisztikai előnyök; TI: társadalmi interakciók; KP: közlekedési problémák; BK: biztonsági költségek; GK: gazdasági költségek, ✓ = megjelenik a kutatásban, - = nem jelenik meg a kutatásban.

A negatív társadalmi hatások dimenziói között szerepelt, hogy egy adott sportrendezvény milyen mértékben zavarta meg a fogadó város lakosainak mindennapi életét (*Taks és mtsai, 2020*). Ilyenek voltak például a rendezvény által okozott forgalmi és parkolási problémák (*Balduck és mtsai, 2011; Kim és mtsai, 2015*), biztonsági kockázatok (*Prayag és mtsai, 2013*), mint a futballhuliganizmus és a rendezés ellenzőinek tüntetései (*Hermann és mtsai, 2013; Vico és mtsai, 2019*), valamint a terrorizmus általi fenyegetettség (*Kim és mtsai, 2015*). A gazdasági költségek dimenziójában a válaszadóknak a megnövekedett beruházási költségek észlelésével, a közpénzből finanszírozott stadionfejlesztésekkel (*Vetitnev és Bobina, 2017; Vico és mtsai, 2019*), valamint az új létesítmények rendezvény utáni használatának mértékével kapcsolatban tettek fel kérdéseket (*Kim és mtsai, 2006*).

Anyag és módszer

Minta

Jelen kutatás kvantitatív mérési megközelítést alkalmazott Budapest lakosaira vonatkozóan. Az ismételt keresztmetszeti adatfelvétel életkor és lakóhely figyelembevételével, telefonos interjúval történt, a budapesti lakosok reprezentatív mintáján (N=2005, 18 év feletti felnőtt lakosság)

közvélemény-kutató cég bevonásával. Hasonlóan *Lorde és munkatársai* (2011) valamint *Taks és Rocha* (2022) tanulmányaihoz, az adatok két különböző időpontban kerültek felmérésre; először közvetlenül a mérkőzések kezdete előtt (2021. június) (N₁=1003), majd hat hónappal az esemény után (2021. december) (N₂=1002). A 2011. évi magyarországi népszámlálási adatok alapján Budapest, Magyarország fővárosa 1 729 040 lakosú volt. A mintavétel alapsokaságát Budapest felnőtt (18-89 éves) lakossága (1 464 739 fő) jelentette. Az esemény előtti mintavétel során a válaszadók 44,7%-a férfi, 55,3%-a pedig nő volt, míg az esemény utáni mintavétel során a válaszadók 44,8%-a volt férfi, 55,2%-a pedig nő. A résztvevők átlagéletkora a két adatgyűjtés során M=47,8 év (SD=17,65) volt. Az iskolai végzettséget tekintve a lakosok többsége középiskolát végzett (65,6%, illetve 63,5%). A 3. táblázat a két (esemény előtti és esemény utáni) mintát, valamint a budapesti felnőtt (18-89 éves) lakosság szocio-demográfiai összetételét ábrázolja.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) 2011. évi népszámlálási adatait a kutatás mintájának adataival összevetve – nemre és korcsoportra vonatkozóan – nem található szignifikáns statisztikai eltérés, csupán néhány esetben marginális, 1%-os különbségek figyelhetők meg (3. táblázat).

3. táblázat. A minta szocio-demográfiai jellemzői az esemény előtt és után

	Esemény előtt	Esemény után	Budapest felnőtt lakossága ¹
Változók	N=1003 (fő, %)	N=1002 (fő, %)	N=1 464 739 (fő, %)
Nem			
Férfi	448 (44,7%)	449 (44,8%)	659 932 (45,0%)
Nő	555 (55,3%)	553 (55,2%)	804 807 (55,0%)
Korcsoport (év)			
18-29	196 (19,5%)	195 (19,5%)	285 050 (19,5%)
30-39	209 (20,8%)	210 (21,0%)	313 540 (21,4%)
40-49	146 (14,6%)	148 (14,7%)	213 367 (14,6%)
50-59	151 (15,1%)	150 (15,0%)	225 379 (15,4%)
60-69	148 (14,8%)	149 (14,8%)	216 828 (14,8%)
70-89	153 (15,3%)	150 (15,0%)	210 575 (14,3%)
Iskolai végzettség			
Alapfokú	177 (17,6%)	188 (18,8%)	249 487 (17,0%)
Középfokú	657 (65,6%)	636 (63,5%)	749 341 (51,2%)
Felsőfokú	169 (16,8%)	177 (17,7%)	465 911 (31,8%)

Alapfokú: befejezte az általános iskolát, középfokú: befejezte a középiskolát, felsőfokú: befejezte a főiskolát, egyetemet, BA, MA, PhD, 1: Budapest felnőtt lakossága (18-89 évesek): a Központi Statisztikai Hivatal által egyedi kérésre összeállított adatállomány a 2011. évi népszámlálás alapján.

A kérdőív jellemzői

A pozitív és negatív hatások integrált megközelítésű vizsgálatára nemzetközi kutatásokban már használt kérdőívek (Duan és mtsai, 2020; Garbac és mtsai, 2017; Kim és mtsai, 2015; Kim és mtsai, 2006; Ohmann és mtsai, 2006) állításai a magyar viszonyokra adaptálva kerültek fejlesztésre. Továbbá jelen kutatás a sportesemények észlelt hatásait vizsgáló nemzetközi tanulmányokról szóló szakirodalmi áttekintésben (Polcsik és Perényi,

2022) bemutatott, korábban gyakran használt hatások listáját is figyelembe vette. A hatásálítások – korábbi hazai rendezésű sportesemények kontextusában (pl. Polcsik és Perényi, 2020) – pilot vizsgálatként kerültek tesztelésre; ahol a hatások a dimenziók szerinti osztályozásának és az állítások koherenciájának ellenőrzése valósult meg. Jelen tanulmányban használt indikátorok a korábbi mérések eredményeinek figyelembevételével az Euro 2020 sajátos társadalmi-környezeti

kontextusához igazított (Polcsik és mtsai, 2023) releváns hatásokat tartalmazza. A kérdőív összesen 19 (tíz pozitív és kilenc negatív) állítást mért ötfokozatú Likert-skálán (1: egyáltalán nem ért egyet, 5: teljes mértékben egyetért). Az állítások az alábbi hatásterületekre vonatkoztak: gazdasági és turisztikai előnyök (öt tétel), társadalmi interakciók (öt tétel), közlekedési problémák (három tétel), biztonsági kockázatok (három tétel) és gazdasági költségek (három tétel). Követve *Taks és munkatársai* (2020) módszertani ajánlásait, – ahol releváns és alkalmazható volt, például a társadalmi interakciók, a közlekedési problémák és a biztonsági kockázatok eseteiben – az állítások egyes szám első személyben kerültek megfogalmazásra. Az esemény előtti és utáni kérdőívek a hatásdimenziókra vonatkozóan lényegében azonosak voltak, de adekvát módon, az esemény utáni kérdések átfogalmazásra kerültek. Az első adatgyűjtés az Euro 2020 megkezdése előtt 5 nappal történt és a felmérés kérdései jövő időben kerültek megfogalmazásra annak érdekében, hogy az esemény előtti várható hatásokat érzékeltessék. Az eseményt követő adatfelvétel félévvel később zajlott, a kérdőív szövegezése múlt időben készült, mivel az esemény utáni ténylegesen észlelt hatásokat vizsgálta.

Adatelemzési eljárás

A használt kérdőív faktorstruktúrája az első mintavétel adatain ($N_1=1003$) főkomponens elemzéssel (PCA) került feltárássra. A kapott faktorstruktúra a második lekérdezés adatai ($N_2=1002$) alapján megerősítő faktoranalízissel lett tesztelve. Az illeszkedés és megbízhatóság ellenőrzése az alábbi modell-fittségi mutatók felhasználásával valósult meg: khi négyzet (χ^2), valamint a szabadságfok hányadosából adódó érték (CMIN/d.f), root mean square error of approximation (RMSEA), a Tucker-Lewis index (TLI), comparative fit index (CFI), és standardized root mean square residual (SRMR). A skála megbízhatóságát három érték (AVE, CR, Cronbach Alfa) figyelembevétele adta, megfelelőnek elfogadva a következő értékhatárokat a modell mintára illeszkedéséhez $CFI \geq 0,90$; $TLI \geq 0,90$; $RMSEA \leq 0,08$; $SRMR \leq 0,08$ (Hu és Bentler, 1999), valamint a megbízhatóságról: $AVE \geq 0,50$; $CR \geq 0,70$; Cronbach Alfa (α) $\geq 0,70$ (Hu és Bentler, 1999; Nunnally és Bernstein, 1994).

Eredmények

A varimax rotációval végzett főkomponens elemzés a hatásokat öt faktorba sorolta. A magyarázott variancia értéke 75% volt, míg a Kaiser-Mayer-Olkin index 0,89-et mutatott. A kapott ötfaktoros struktúra – második adatgyűjtés adatai alapján tesztelve (CFA) – meggyőzőbb bizonyítékot nyújtott a használt kérdőív megbízhatóságáról és érvényességéről. A kérdőív faktorstruktúráját és megbízhatósági mutatóit a 4. és az 5. táblázatok mutatják be, amelyek az esemény előtt és után mérték a különböző állításokkal kapcsolatos lakossági véleményeket. A faktorok az alábbi elnevezéseket kapták: gazdasági és turisztikai előnyök (α pre = 0,91, α post = 0,86), társadalmi interakciók (α pre = 0,92, α post = 0,91), közlekedési problémák (α pre = 0,91, α post = 0,89), biztonsági kockázatok (α pre = 0,88, α post = 0,87), és gazdasági költségek (α pre = 0,71, α post = 0,73).

- A „Gazdasági és turisztikai előnyök” (GTE) öt állítást tartalmaznak, amelyek a rendező városra történő beruházásokra és a helyi vállalkozások számára nyújtott előnyökre vonatkoznak. Ezenkívül a faktorhoz tartoznak a sportesemény által generált imázs- és városmarketing építés előnyeivel kapcsolatos lakossági percepciókra kérdező állítások is.
- A „Társadalmi interakciók” (TI), amely szintén öt állítást tartalmaz. Az esemény azon hatásaira összpontosít, amelyek immateriális hatásokkal kapcsolatosak, mint a helyi lakosok büszkeségének növekedése, az egymás megismerésének lehetősége, valamint az egyének közötti összetartozással kapcsolatos vélemények.
- A „Közlekedési problémák” (KP) dimenziója három állítást tartalmaz, amelyek a parkolási nehézségekkel és a forgalomtorlódással kapcsolatos véleményeket vizsgálják.
- A „Biztonsági kockázatok” (BK) három állítást fogalmaz meg, amelyek a szurkolói zavargások potenciális veszélyeire és a terrorfenyegetettséggel kapcsolatos aggodalmakra utalnak.
- A „Gazdasági költségek” (GK) dimenziója is három állítást tartalmaz, amelyek a rendezvényhez kapcsolódó negatív költségekkel kapcsolatos percepciókat méri. A faktor a helyi szolgáltatások árának emelkedésére, a létesítmény jövőbeni kihasználatlanságára, valamint az esemény rendezési költségeire kérdez rá.

4. táblázat. A kérdőív faktorstruktúrája és megbízhatósági mutatói az esemény előtt (N=1003)

Állítások	M	SD	λ	α	CR	AVE
Gazdasági és turisztikai előnyök (GTE)	3,88	0,99		0,91	0,88	0,59
Növelni fogja Budapest imázsát.	3,93	1,15	0,84			
Lehetőséget fog adni arra, hogy a város nemzetközi ismertsége növekedjen.	3,95	1,13	0,84			
Lehetőséget fog teremteni Budapest kulturális értékeinek bemutatására.	3,90	1,14	0,83			
Növelni fogja a budapesti lakosok vendégszeretetét.	3,67	1,26	0,70			
Megrendezése előnyökkel fog járni a helyi vállalkozások számára.	3,98	1,15	0,61			
Társadalmi interakciók (TI)	3,56	1,11		0,92	0,88	0,60
Szervezése erősíteni fogja Budapest lakosainak az összetartozás érzését.	3,54	1,28	0,79			
Megrendezése növelni fogja a nemzeti büszkeségem érzését.	3,67	1,20	0,78			
A közös részvétel/ünneplés erősíteni fogja a közösséghez tartozás érzését.	3,63	1,23	0,78			
Lehetőséget fog teremteni arra, hogy új emberekkel találkozzak.	3,32	1,41	0,77			
A válogatott szereplése növelni fogja a hazám iránt érzett büszkeségemet.	3,63	1,23	0,76			
Közlekedési problémák (KP)	3,97	1,00		0,91	0,93	0,81
Parkolási problémákat fog okozni.	3,99	1,07	0,90			
Forgalmi torlódásokat fog okozni.	3,99	1,08	0,90			

Útlezárási problémákat fog okozni.	3,93	1,11	0,89			
Biztonsági kockázatok (BK)	2,62	1,23		0,88	0,92	0,78
Biztonságomért aggódni fogok.	2,54	1,34	0,89			
Vonzhatja a terroristákat, emiatt növekedni fog a félelmem.	2,50	1,42	0,89			
Szurkolói zavargásokat fog okozni.	2,80	1,34	0,86			
Gazdasági költségek (GK)	3,99	0,88		0,71	0,77	0,53
Előkészületeihez túlzott kiadások kapcsolódnak.	4,07	1,11	0,79			
Az új sportlétesítmény a jövőben kihasználatlan marad.	3,84	1,22	0,74			
Az árak emelkedését fogja magával hozni.	4,01	1,42	0,65			

Megjegyzés: M=átlag; SD=szórás; λ = faktor töltés; α = Cronbach-alfa; CR = összetett megbízhatóság; AVE = átlagos varianciahányad

5. táblázat. A kérdőív faktorstruktúrája és megbízhatósági mutatói az esemény után (N=1002)

Állítások	M	SD	λ	α	CR	AVE
Gazdasági és turisztikai előnyök (GTE)	3,74	0,89		0,87	0,88	0,59
Növelte Budapest imázsát.	3,75	1,04	0,84			
Lehetőséget teremtett a város nemzetközi ismertségének növekedésére.	3,79	1,01	0,81			
Lehetőséget adott Budapest kulturális értékeinek bemutatására.	3,72	1,02	0,82			
Növelte a budapesti lakosok vendégszeretetét.	3,55	1,10	0,80			
Megrendezése előnyökkel járt a helyi vállalkozások számára.	3,85	1,32	0,61			

Társadalmi interakciók (TI)	3,13	1,05		0,92	0,87	0,58
Szervezése erősítette Budapest lakosainak az összetartozás érzését.	3,25	1,18	0,77			
Megrendezése növelte a nemzeti büszkeségem érzését.	3,27	1,21	0,77			
A közös részvétel/ünneplés erősítette a közösséghez tartozás érzését.	3,25	1,20	0,79			
Lehetőséget teremtett arra, hogy új emberekkel találkozzak.	2,75	1,38	0,73			
A magyar válogatott szereplése növelte a hazám iránt érzett büszkeségemet.	3,22	1,22	0,77			
Közlekedési problémák (KP)	3,35	1,04		0,89	0,86	0,68
Parkolási problémákat okozott.	3,36	1,15	0,88			
Forgalmi torlódásokat okozott.	3,34	1,13	0,89			
Útlezárási problémákat okozott.	3,33	1,15	0,86			
Biztonsági kockázatok (BK)	2,39	1,09		0,88	0,9	0,76
Biztonságomért aggódtam.	2,38	1,15	0,88			
Vonzotta a terroristákat, emiatt növekedett a félelmem.	2,19	1,22	0,88			
Szurkolói zavargásokat okozott.	2,55	1,18	0,84			
Gazdasági költségek (GK)	3,70	0,87		0,73	0,79	0,55
Előkészületeihez túlzott kiadások kapcsolódtak.	3,81	1,10	0,82			
Az új sportlétesítmény kihasználatlan maradt.	3,59	1,25	0,68			
Az árak emelkedését hozta magával.	3,71	1,07	0,72			

Megjegyzés: M=átlag; SD=szórás; λ = faktor töltés; α = Cronbach-alfa; CR = összetett megbízhatóság; AVE = átlagos varianciarány

Az illeszkedési indexek eredményei, amelyek a javasolt modellek illeszkedését értékelték az adatokhoz az esemény előtti és utáni időszakban (Pre: $\chi^2/df = 2,92$ (163), $p < 0,000$, CFI = 0,95, TLI = 0,96, SRMR=0,063, RMSEA = 0,06; Post: $\chi^2/df = 3,02$ (155), $p < 0,000$, CFI = 0,96, TLI = 0,95, SRMR=0,067, RMSEA = 0,05) azt mutatják, hogy a mérési modellek jól illeszkednek az adatokhoz. Továbbá a konstruktumokra számított CR és

AVE értékei, a CR esetében 0,77 és 0,93 között, az AVE esetében pedig 0,53 és 0,81 között mozogtak; ez a megbízhatóságot és a konvergens érvényességet jelzi (Fornell és Larcker, 1981). A diszkrimináns érvényesség megvalósult, mivel a konstruktumok közötti négyzetes korrelációk meghaladták az AVE értékeket (Hair és mtai, 2014; Fornell és Larcker, 1981; Kline, 2005) (6. táblázat).

6. táblázat. A diszkriminancia-érvényesség az esemény előtti és utáni mintán

PRE	GTE	TI	KP	BK	GK
GTE	0,59				
TI	0,15	0,60			
KP	0,11	0,39	0,81		
BK	0,18	0,42	0,25	0,78	
GK	0,16	0,13	0,11	0,11	0,53
POST	GTE	TI	KP	BK	GK
GTE	0,59				
TI	0,29	0,58			
KP	0,11	0,14	0,79		
BK	0,03	0,06	0,12	0,76	
GK	0,16	0,08	0,06	0,04	0,55

GTE: Gazdasági és turisztikai előnyök; TI: Társadalmi interakciók; KP: Közlekedési problémák; BK: Biztonsági kockázatok; GK: Gazdasági költségek. AVE (átlagos varianciányad) értékei átlósan szerepelnek. PRE - esemény előtt (N=1003); POST - esemény után (N=1002).

Megbeszélés

Jelen tanulmány célja egy érvényes és megbízható skála bemutatása volt, amely képes mérni a helyi lakosok észlelését a városban rendezett nemzetközi sporteseményhez köthető hatásokról. A nemzetközileg már használt többdimenziós skálák állításainak hazai adaptációja alkalmasnak bizonyult a budapesti lakosság Euro 2020 hatásaival kapcsolatos lakossági vélemények mérésére. A 19 tételből álló strukturált eszköz öt dimenziót ölel fel.

A nemzetközi kutatások többsége feltáró faktoranalízist és Cronbach-alfa értéket használt a skálák

megbízhatóságának ellenőrzésére (pl. Balduck és mtai, 2011; Kim és mtai, 2006). Újabban vannak már példák a megerősítő faktoranalízis használatával készült elemzésekre is (pl. Duan és mtai, 2020; Kim és mtai, 2015). Jelen kutatás követte a sportesemények észlelt hatásainak mérésére fejlesztett kérdőívek módszertani eljárásait (Kim és mtai, 2015; Parra-Camacho és mtai, 2018). A kapott eredmények szerint a mérőeszköz megfelelő érvényességet és megbízhatóságot mutatott a kutatás célját képező minta esetén, amit a különböző megbízhatósági és a modell-fittségi mutatók is igazolnak.

A korábbi kutatásokban vizsgált dimenziók és az azokhoz tartozó állítások hasonló számú indikátorokból álltak, és az állítások csoportosítása is hasonló volt, ugyanakkor a tanulmánytól eltérő elnevezések jelentek meg, a fogadó város és a sportesemény típusától függően.

A gazdasági és turisztikai előnyök dimenziójának indikátorai mentén megismerhető a helyi lakosok véleménye az esemény hatásaival összefüggésben a helyi üzleti lehetőségekről, valamint a város turisztikai előnyeiről. Néhány korábbi tanulmányhoz hasonlóan jelen kutatásban is szerepelnek olyan indikátorok a dimenzióban, amelyek a fogadó város nemzetközi népszerűségének, imázsának növelésére kérdeznék rá (Ma és mtsai, 2013; Prayag és mtsai, 2013). Más kutatások a gazdasági és turisztikai hatásokat külön konstrumként azonosították (Kaplanidou és mtsai, 2013; Kim és Petrick, 2005). Kifejezetten a fogadó város imázsához köthető előnyök gyakran külön faktorként jelentek meg (Balduck és mtsai, 2011; Kim és Petrick, 2005), azonban Ma és munkatársai (2013) és Prayag és munkatársai (2013) is a gazdasági hatásokhoz sorolták be.

Az immateriális előnyökhöz kapcsolódó hatások a korábbi kutatásokban egy vagy több dimenzióba integrálódtak. Egyes tanulmányok ezen kategória mutatóit eltérő elnevezésű, de hasonló jelentéssel bíró konstrumokba illesztették. Vannak példák pszichológiai (Kaplanidou és mtsai, 2013), szociálpszichológiai előnyök (Zhou, 2010; Zhou és Ap, 2009) vagy a közösség büszkesége dimenzióként való nevesítésekre (Kim és mtsai, 2015). Jelen kutatásban használt társadalmi interakciók elnevezésű faktor a korábbi kutatásokhoz hasonlóan az esemény immateriális előnyeivel kapcsolatos lakossági percepciókat méri fel a büszkeség és a közösségi összetartozás érzése kapcsán alkotott véleményeken keresztül.

Az esemény gazdasági költségeivel kapcsolatos percepciók vizsgálata a korábbi szakirodalomokban is megjelentek, az árak emelkedéseként (Balduck és mtsai, 2011; Lorde és mtsai, 2011) vagy negatív gazdasági hatásként nevesítve (Prayag és mtsai, 2013). A vandalizmus és bűnözés szintjének esetleges növekedése, a helytelen viselkedésekkel kapcsolatos vélemények megismerésére irányuló törekvések is megjelentek a korábbi kutatásokban (Ohmann és mtsai, 2006). Ahol releváns volt a környezeti hatásokkal kapcsolatos percepciókat is mérték, és

előfordult, hogy a vonatkozó állítások a közlekedési problémákkal együtt képezték a faktort (Kim és mtsai, 2006; Lorde és mtsai, 2011). Jelen kutatásban Taks és munkatársai (2020), valamint Kim és munkatársai (2015) tanulmányához hasonlóan, a közlekedési problémák és a biztonsági kockázatok önálló konstrumot képviselnek. Vannak példák a negatív hatások egy faktorban történő megjelenésére (pl. Ma és mtsai, 2013; Twynam és Johnston, 2004), azonban jelen tanulmányban a negatív hatások három különböző faktort képviselnek.

Következtetések, ajánlások, korlátok

Jelen kutatás hozzájárul a sportesemények észlelt hatásai többdimenziós természetének vizsgálatához, elméleti hozzájárulást nyújtva a jövőbeli kutatásokhoz. A skála lehetséges korlátjaként merült fel, hogy a tanulmányban bemutatott kérdőív meghatározott számú negatív és pozitív hatásra összpontosított az Euro 2020 mérkőzéseivel kapcsolatban. Bár ez a megközelítés különböző hatásokat vizsgált, az kutatási korlát lehet, mivel nem vizsgálta a választott hatásokon kívül eső egyéb hatásokat, mint például az infrastruktúra-fejlesztéssel vagy az esetleges sporthatások észlelésével kapcsolatos véleményeket. Így a jövőbeli kutatások további dimenziókat is figyelembe vehetnek. Javasolt továbbá a skála alkalmazhatóságának ellenőrzése más helyszíneken megrendezett nemzetközi sportesemények esetén is.

Felhasznált irodalom:

1. Balduck, A. L., Maes, M. & Buelens, M. (2011): - *The social impact of the Tour de France: Comparisons of residents' pre- and post-event perceptions*. European Sport Management Quarterly, 11(2), 91-113.
2. Caiazza, R. & Audretsch, D. (2015): *Can a sport mega-event support hosting city's economic, socio-cultural and political development?* Tourism Management Perspectives, 14, 1-2.
3. Davis, J. (2020): *Avoiding white elephants? The planning and design of London's 2012 Olympic and Paralympic venues, 2002–2018*. Planning Perspectives.
4. Deery, M. & Jago, L. (2010): *Social impacts of events and the role of anti-social behaviour*. International Journal of Event and Festival Management, 1(1), 8–28.

5. Dóczi, T. (2012). *Gold fever (?) : Sport and national identity – The Hungarian case*. In *International Review for the Sociology of Sport*, 47(2), 165–182.
6. Duan, Y., Mastromartino, B., Zhang, J. J. & Liu, B. (2020): *How do perceptions of non-mega sport events impact quality of life and support for the event among local residents?* *Sport in Society*, 23(11), 1841–1860.
7. Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981): *Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error*. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 382–388.
8. Garamvölgyi, B. & Dóczi, T. (2021): *Sport as a tool for public diplomacy in Hungary*. *Physical Culture and Sport*, 90(1), 39–49.
9. Garbacz, J., Cadima Ribeiro, J. & Mourão, P. R. (2017): *Discussing the post-hosting evaluation of a mega sporting event: The perception of Warsaw residents toward UEFA EURO 2012*. *Tourism and Hospitality Research*, 17(4), 392–410.
10. Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (2014): *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson.
11. Helsen, K., Taks, M. & Scheerder, J. (2022): *Involvement, social impact experiences, and event support of host residents before, during, and after the 2021 UCI Road World Championships*. *Sustainability*, 14(15), 9509.
12. Hermann, U. P., Du Plessis, L., Coetzee, W. J. & Geldenhuys, S. (2013): *Local residents' perceptions of the 2010 FIFA World Cup*. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 35(1), 25–37.
13. Higham, J. (1999): *Commentary: Sport as an avenue of tourism development: An analysis of the positive and negative impacts of sport tourism*. *Current Issues in Tourism*, 2(1), 82–90.
14. Horne, J. (2015): *Assessing the sociology of sport: On sports mega-events and capitalist modernity*. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(4-5), 466–471.
15. Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1999): *Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives*. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55.
16. Johnston, M., Naylor, M. & Dickson, G. (2023): *Local resident support for hosting a major sport event: The role of perceived personal and community impacts*. *European Sport Management Quarterly*, 23(3), 877–896.
17. Kaplanidou, K., Karadakis, K., Gibson, H., Thapa, B., Walker, M., Geldenhuys, S. & Coetzee, W. (2013): *Quality of life, event impacts, and mega-event support among South African residents before and after the 2010 FIFA World Cup*. *Journal of Travel Research*, 52(5), 631–645.
18. Keane, L., Hoare, E., Richards, J., Bauman, A. & Bellew, W. (2019): *Methods for quantifying the social and economic value of sport and active recreation: A critical review*. *Sport in Society*, 22(12), 2203–2223.
19. Kim, H. J., Gursoy, D. & Lee, S. B. (2006): *The impact of the 2002 World Cup on South Korea: Comparisons of pre- and post-games*. *Tourism Management*, 27(1), 86–96.
20. Kim, S. S. & Petrick, J. F. (2005): *Residents' perceptions on impacts of the FIFA 2002 World Cup: The case of Seoul as a host city*. *Tourism Management*, 26(1), 25–38.
21. Kim, W. & Walker, M. (2012): *Measuring the social impacts associated with Super Bowl XLIII: Preliminary development of a psychic income scale*. *Sport Management Review*, 15(1), 91–108.
22. Kim, W., Jun, H., Walker, M. & Drane, D. (2015): *Evaluating the perceived social impacts of hosting large-scale sport tourism events: Scale development and validation*. *Tourism Management*, 48, 21–32.
23. Klauser, F. (2013): *Spatialities of security and surveillance: Managing spaces, separations, and circulations at sport mega events*. *Geoforum*, 49, 289–298.
24. Kline, R. (2005): *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.). The Guilford Press.
25. Lorde, T., Greenidge, D. & Devonish, D. (2011): *Local residents' perceptions of the impacts of the ICC Cricket World Cup 2007 on Barbados: Comparisons of pre- and post-games*. *Tourism Management*, 32(2), 349–356.
26. Ludvigsen, J. A. (2020): *The 'troika of security': Merging retrospective and futuristic 'risk' and 'security' assessments before Euro 2020*. *Leisure Studies*, 39(6), 844–858.
27. Ma, S. C., Ma, S. M., Wu, J. H. & Rotherham, I. D. (2013): *Host residents' perception changes on major sport events*. *European Sport Management Quarterly*, 13(5), 511–536.

28. Mao, L. L. & Huang, H. (2016): *Social impact of Formula One Chinese Grand Prix: A comparison of local residents' perceptions based on the intrinsic dimension*. Sport Management Review, 19(3), 306-318.
29. Mourão, T., Ribeiro, T. & Cunha de Almeida, V. M. (2022): *Psychic income benefits of the Rio 2016 Olympic Games: Comparison of host community pre-and post-Games perceptions*. Journal of Sport & Tourism, 26(1), 21-41.
30. Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994): *Psychometric theory (3rd ed.)*. McGraw-Hill.
31. Ohmann, S., Jones, I. & Wilkes, K. (2006): *The perceived social impacts of the 2006 Football World Cup on Munich residents*. Journal of Sport and Tourism, 11(2), 129-153.
32. Oshimi, D., Harada, M. & Fukuhara, T. (2016): *Residents' perceptions on the social impacts of an international sport event: Applying panel data design and a moderating variable*. Journal of Convention & Event Tourism, 17(4), 294-317.
33. Oshimi, D., Yamaguchi, S., Fukuhara, T. & Taks, M. (2021): *Expected and experienced social impact of host residents during Rugby World Cup 2019: A panel data approach*. Frontiers in Sports and Active Living, 3.
34. Parra-Camacho, D., Alonso-Dos-Santos, M. & Duclos, D. (2018): *Residents' perceptions of the negative impacts of the Copa América de Fútbol in Chile: Pre- and post-event comparison*. Journal of Physical Education and Sport, 18(3), 1290-1297.
35. Parra-Camacho, D., Añó Sanz, V., Ayora Pérez, D. & González-García, R. J. (2020): *Applying Importance-Performance Analysis to residents' perceptions of large sporting events*. Sport in Society, 23(2), 249-263.
36. Perényi, Sz., Polcsik, B., Paár, D. & Csurilla, G. (2023): *The concept of territorial capital: Considerations for measuring sports events*. Sport in Society, 26(12), 2087-2100.
37. Polcsik, B. & Perényi, Sz. (2020): *Helyi lakosok a nézők között: Motiváció és érintettség vizsgálata a 2019. évi Öttusa és Laser Run világbajnokságon*. Magyar Sporttudományi Szemle, 21(3), 81-82.
38. Polcsik, B. & Perényi, Sz. (2022): *Residents' perceptions of sporting events: A review of the literature*. Sport in Society, 25(4), 748-767.
39. Polcsik, B., Laczkó, T. & Perényi, Sz. (2023): *Az Euro 2020 észlelt hatásai: A budapesti lakosok előzetes és az eseményt követő percepcióinak összehasonlító elemzése*. Magyar Sporttudományi Szemle, 24(4), 5-12.
40. Prayag, G., Hosany, S., Nunkoo, R. & Alders, T. (2013): *London residents' support for the 2012 Olympic Games: The mediating effect of overall attitude*. Tourism Management, 36, 629-640.
41. Preuss, H. & Solberg, H. A. (2006): *Attracting major sporting events: The role of local residents*. European Sport Management Quarterly, 6(4), 391-411.
42. Taks, M. & Rocha, C. (2022): *Involvement, social impacts, and subjective well-being: Brazilians' experiences from Rio 2016 Olympic and Paralympic Games*. World Leisure Journal, 64(4), 361-382.
43. Taks, M., Oshimi, D. & Agha, N. (2020): *Other-versus self-referenced social impacts of events: Validating a new scale*. Sustainability, 12(24), 10281.
44. Twynam, D. G. & Johnston, M. (2004): *Changes in host community reactions to a special sporting event*. Current Issues in Tourism, 7(3), 242-261.
45. Vegara-Ferri, J. M., Pallarés, J. G. & Angosto, S. (2021): *Differences in residents' social impact perception of a cycling event based on the fear of the COVID-19 pandemic*. European Sport Management Quarterly, 21(3), 374-390.
46. Vetitnev, A. M. & Bobina, N. (2017): *Residents' perceptions of the 2014 Sochi Olympic Games*. Leisure Studies, 36(1), 108-118.
47. Vico, R. P., Uvinha, R. R. & Gustavo, N. (2019): *Sports mega-events in the perception of the local community: The case of Itaquera region in São Paulo at the 2014 FIFA World Cup Brazil*. Soccer & Society, 20(6), 810-823.
48. Waitt, G. (2003): *Social impacts of the Sydney Olympics*. Annals of Tourism Research, 30(1), 194-215.
49. Zhou, J. Y. (2010): *Resident perceptions toward the impacts of the Macao Grand Prix*. Journal of Convention & Event Tourism, 11(2), 138-153.
50. Zhou, Y. & Ap, J. (2009): *Residents' perceptions towards the impacts of the Beijing 2008 Olympic Games*. Journal of Travel Research, 48(1), 78-91.